

якби у вас не було на те ну дуже вагомої причини. І саме таку причину забезпечив мені містер Джон Шуйлер Мур.

Він заявився до мене десь годину тому, ц'яний як чіп (що зовсім не здивує тих, хто його знає), і довго ремствував на малодушність редакторів, видавців та й усіх американських громадян загалом. Якщо послухати його (чи, радше, вино і віскі, які говорили в ньому), то цій країні взагалі несказанно пощастило протриматись так довго, адже наше суспільство обсіли стільки прихованих жакіть, трагедій і нещасть. Маю зауважити, що я не заперечував його слів. Надто багато років прожив я в домі і провів на службі у нашого спільного друга, видатного алієніста доктора Ласло Крайцлера, щоб списувати похмурі заяви містера Мура на п'яну маячню. Але, як це часто буває з п'яничками, мій гість аж ніяк не міг увесь час шпетити всіх людей загалом — він шукав конкретну жертву, й оскільки поруч більше нікого не знайшлося, годі було й сумніватися, що на цю роль згоджусь я.

Найдужче він обурювався через книжку, яку писав протягом останніх місяців, після смерті президента Рузвельта. Я прочитав її, ми всі прочитали й висловили містерові Муру свої думки з приводу написаного, побажавши йому удачі. Але жоден з нас, включно з доктором, не вірив, що йому вдасться знайти для неї видавця. Його рукопис висвітлював історію розслідування вбивств, скоєних Джоном Бічемом, — першої справи, яку випало розплатувати разом доктору, містерові Муру, міс Сарі Говард, братам-детективам Айзексонам, Сайрусові Монтроузу і мені. Навряд чи якийсь видавець при здоровому глузді наважився б запропонувати таку історію своїм читачам. Звісно, є чимало людей, котрі не проти цолоскотати собі нерви й почитати перед сном якийсь детектив, але навіть такі смаки мають свої межі, а історія про Бічема виходила далеко за ці межі, тим більше в той час і в тому столітті. Може, ту історію й *варто* було б розповісти, як наполягав містер Мур, але в напшому світі є чимало таких історій, про які ніхто не розкаже, бо люди не хочуть їх чути.

Першої помилки я припустився, коли поділився цим міркуванням з містером Муром.

Він зміряв мене вкрай рідкісним для нього поглядом — важким і гнівним. Джона Шуйлера Мура я знаю з одинадцяти років, тобто ми знайомі ось уже двадцять чотири роки, і якби мене хтось запитав, я навряд чи зміг би пригадати справедливішу, поряднішу та й загалом добрішу за нього людину. Але йому довелося багато

пережити, і, як це часто буває, в його душі зібралося ціле озеро болю й гіркоти, котрі часом вихлюпувалися назовні. Мені траплялося бачити подібні сплески з різних причин, та ще ніколи він не лютував так сильно, як того вечора: він *прагнув*, щоб світ почув історію Бічема, і нетямився від злості на всіх, хто намагався завадити йому розказати її, не кажучи вже про тих, хто пробував зрозуміти його опонентів. А в цьому випадку, на жаль, такою людиною випало бути мені.

Він був уже немолодий, містер Мур, давно немолодий — багрянці складки на його шії понад накрохмаленим комірцем свідчили про те, як він прожив своє життя, але його очі горіли тим самим лютим вогнем, який спалахував щоразу, коли йому доводилося мати справу з несправедливістю або ж із тим, що він вважав дурістю. І відступатись у свої шістдесят із гаком років він мав наміру не більше, ніж у моєму віці. Я добре це знав і приготувався до його довгої проповіді, а тому видерся дерев'яною драбиною до горішньої полиці і взяв чималу банку, де зберігалась особливо недешева суміш чудового тютюнового листа з Туреччини і Грузії. Потому я виставив другий плетений стілець під невеликий смугастий навіс, що прикривав обидві мої вітрини з написом «С. ТАГ҂ЕРТ, КРАМНИЦЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ, ДОБІРНІ ЗАКОРДОННІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ СУМІШІ» найкращим сухозлітним золотом¹, і взявся закручувати тютюн у найсмачніший англійський папір. Ось так ми вдвох розташувалися надворі, а травневий вітерець тим часом відносив міський сморід до східних районів.

— Отож, Стіві, — оголосив великий журналіст тоном, який коштував йому роботи в багатьох газетах по всьому Східному узбережжю, — наскільки я зрозумів, врешті-решт і ти теж готовий підтримати ту мовчазну змову не розкривати кошмарів приватного життя американського суспільства?

— Ось, закурить, містере Мур, — відповів покірний змовник, який і сам не знав, коли встиг ним стати, — і подумайте про те, що тільки-но сказали. Це ж я, Стіві, той самий, що з юних літ не раз переслідував разом з вами таких страшних убивць, як Бічем.

— Спершу я думав, що говорив саме з *ним*, — трохи непевно зауважив мій співрозмовник, — але твій тон змусив мене засумніватися.

¹ Сухозлітне золото — дуже тонкі листи золота, які використовуються з декоративною метою.

— Вогню? — запропонував я, чиркаючи сірником об штанину, поки містер Мур копирсався в кишені. — Не можу сказати, що ви помилилися, — продовжив я, — але вам треба шукати правильний підхід до людей.

— Ах! — вигукнув він. — То виходить, що я, який працював у найкращих виданнях країни, а нині висвітлюю найважливіші події на сторінках газети «Нью-Йорк Таймс», не змію знайти правильний підхід до своєї публіки?

— От тільки не треба вихвалитися, — відповів я. — Наскільки мені відомо, «Таймс» звільняла вас двічі, а все тому, що ви *не знали*, як правильно підійти до своєї публіки. Справа Бічема була моторошною, можливо, навіть занадто моторошною для ваших читачів, щоб ставити на цю конячку. Може, варто було якось підготувати їх до цього, почати з чогось іншого, не з розчленованих хлопців-повій, канібалізму та очей у банці?

Великий писака з шипінням випустив у мій бік хмарку диму, та легкий кивок засвідчив, що він погоджувався. Можливо, історія замученого з дитинства вбивці, який зганяв свою лють на найбезтааланніших юнаках у цьому місті, — не найкращий спосіб познайомити публіку як з психологічними теоріями доктора Крайцлера, так і з таємними заходами американського суспільства. І це усвідомлення (якщо я, звісно, не помилюся і йому спало на гадку саме воно), воєвидь, не дуже потішило містера Мура. Глибоко сумовите бурчання, яке почулося від нього, ніби казало: «Професійні поради мені дає колишній дрібний злодій, котрий нині торгує тютюном». Менше його реакція насмішила, а вже зараз містер Мур поведився більше як ображена дитина, ніж розлютований дідуган.

— Спробуймо озирнутися в минуле, — запропонував я, відчуваючи полегшення від того, що його гнів потроху змінювався смиренністю. — Пригадаймо всі наші тодішні справи — може, вдасться знайти одну, яка не викличе в людей такого шоку, але згодиться для вашої мсти?

— Не вийде, Стіві, — пригнічено буркнув містер Мур. — Ти знаєш не гірше за мене, що справа Бічема — найперша і найяскравіша демонстрація всього, що Крайцлер роками намагався донести до людей.

— Можливо, — відповів я. — А може, є й інші підходящі справи? Ви ж завжди казали, що в мене найкраща з усіх нас пам'ять. То чи не допоможу я вам пригадати?

Тут, зізнатися, я трішки схитрував: я вже знав, яку справу хотів запропонувати як найбільш запутану й загадкову серед усіх, що їх нам вишало розслідувати. Однак якби я почав занадто швидко й завзято підсовувати її містерові Муру, для людини в його стані це було б усе одно що помахати червоною рядниною перед биком. Він тим часом видобув з кишені флягу і вже наготувався був прикластися до неї, як раптом підстрибнув на добрий фут угору, коли на проспекті гучно, ніби гармата, вистрелила вихлопна труба фордівської вантажівки. Літні люди завжди реагують так на подібні речі — ніяк не можуть звикнути до звуків нового часу. Опустившись із кректанням на стілець, містер Мур якусь хвилю обмірковував мою пропозицію. Але повільне хитання його голови вказувало на те, що ці роздуми все одно вели його до невтіпного висновку: серед усіх наших розслідувань не було наочнішої за справу Бічема. Я важко зітхнув, затагнувшись цигаркою й неголосно запитав:

— А як щодо Ліббі Гетч?

Мій друг ледь побілів і глянув на мене так, ніби чекав, що вона власною персоною з'явиться з глибин моєї крамниці й накинеться на нього, тільки-но він ляпне щось не те. Її ім'я діяло так на кожного, кому бодай раз доводилося перетнутися чи мати з нею справу.

— Ліббі Гетч? — тихо повторив за мною містер Мур. — Ні. Ні, що ти таке кажеш. Це не... ні, це... не вірю, що ти це сказав...

Він продовжував бурмотіти собі під носа, допоки я не поставив питання руба і не поцікавився чому.

— Ну, — почав він, скидаючись, як і раніше, на перелякану дитину, — як ти міг... як хто-небудь може...

А тоді якась іще не затуманена алкоголем частина його мозку нарепті пригадала, що жінка вже понад двадцять років як померла, й він одразу випнув груди і трохи осмілів.

— По-перше, — сказав він (і підняв палець, наготувавшись перелічити цілу низку причин), — я подумав, що ти запропонуєш історію, котра буде не страшнішою за справу Бічема. У справі ж Гетч маємо не лише викрадення, а й убивства немовлят, розкопування могил — причому розкопували їх ми, чорт забирай...

— Ваша правда, — відповів я, — але...

Однак це могло бути жодних «але» — містер Мур ігнорував голос свого здорового глузду, а натомість здійняв другого пальця і вперто продовжував: